

KIS- ÉS NAGYPOLITIKÁK A FÖLDHASZNÁLAT 20. SZÁZADI ALAKULÁSÁBAN A SZÉKELYFÖLDÖN

Székelyföld a XX. században
Székelyudvarhely, 2014. március 22.

- ▣ Fogalomponosítás:
- ▣ Kispolitikák: családi szintű stratégiák a földtulajdonlásban, birtoklásban, földhasználatban
- ▣ Nagypolitikák: állami törvénykezés és más kényszerítő eszközök beavatkozási formák

- ▣ Előzmények:
- ▣ hol kezdődik a 20. század a földhasználatban?
- ▣ a 19. sz. második feléig: szokásjog, vérség joga
- ▣ a zálog intézménye (a hitelszerzés formája)
- ▣ törvény tiltotta 1836-tól, szokásjogi alapon tovább alkalmazták (van rá 20. századi példa is)

- ▣ Földtulajdonformák. (1895)
- ▣ Szabad forgalmú magánbirtok
- ▣ Korlátolt forgalmú:
 - Közbirtokossági, községi
 - Egyházi, állami

- ▣ Használat:
- ▣ szántók: nyomásos gazdálkodási rendszer kényszere
- ▣ Közbirtokok: meghatározott arányok szerint a 19. sz. végéig a szokásjog alapján (1898-ig) "szabad szervezetlenség" kora

- ▣ Állami agrárpolitikai célok
- ▣ 1867 –1918 a magyar állam jogszabályok alkotás és ezek közigazgatási végrehajtása
- ▣ birtokrendezési törvények
- ▣ arányosítás 1871:XXI. tc. 1880: LIII. Tc.
- ▣ közföldek (legelők, erdők) felosztása
- ▣ társadalmi következmény: kivándorlás

- ▣ tagosítás kezdeményezése (1908: VII.tc.)
birtokrészek összevonása (ebből kimaradtak az arányosított területek)
- ▣ állami segítség (a költségek kamatmentes előlegezése)

- ▣ hagyományos örökösödési rendszer
kisbirtokrendszer
- ▣ a dualista korszak végéig maradt a
parasztbirtok elaprózottsága

Venczel József: „székelyt a föld dobta ki a világba.”

- ▣ 1921-es földreform
- ▣ Venczel: a román nemzetépítés és a magyar agrárnépesség elszegényítésének eszköze volt
- ▣ kisajátítások egyházaktól, közületektől
- ▣ vagyonekobbzás (Csíki Magánjavak)
- ▣ a székelyföldi birtokstruktúráján nem változtatott

- ▣ Harmincas évek vége:
- ▣ ugarhagyó gazdálkodás gyakorlata
- ▣ Csík és Udvarhely megyékben az ugar aránya 20% fölötti
- ▣ 1940-1944:
- ▣ 1942. XVI. t. c. a nyomásos gazdálkodás megszüntetéséről

- ▣ Rét- és legelőgazdálkodás:
- ▣ legelő-rendtartási szabályozások
- ▣ erdőrendtartás, erdő-birtokossági társulások alakítása
- ▣ Állami közigazgatási felügyelet
- ▣ „a helyi viszonyokra nehezen alkalmazható” törvények

- ▣ 1938 és 1945 között az EMGE statisztikai és birtokpolitikai ügyosztályának vezetője:
- ▣ Javaslati: az élettér bővítésére a horizontális (telepítés)
- ▣ vertikális a (föld tiszta hozamának növelése, a művelési mód intenzívebbé tételével
- ▣ kisüzemek hozamnövelésének fontosságát javasolja

- ▣ Az ODA agrárreform bizottságának 1945 február 13-án földbirtokreform határozati javaslata
- ▣ 50 ha fölötti birtokok kisajátítása
- ▣ Gazdaságossági szempontok alapján mentesülhet még 25 ha
- ▣ A kisajátítás a birtokra és nem a föld birtokos ellen irányul

- ▣ Az eltávozott szászok birtokainak 50%-a az igényjogosultak
- ▣ 50% a móc és székelyek telepítésére tartalékolandó

- ▣ életképes családi kisbirtokok létesítése (alsó-felső határ 7-14 kat. hold szántó
- ▣ 3- 6 kat. hold rét)
- ▣ nem hozható létre kellő számú gazdaságosan működtethető kisüzem
- ▣ Kb. 100 000 földműves családnak törpebirtoka nem lesz üzemtani szempontokból kielégítő

- ▣ A közbirtokossági és más közbirtokok kisajátítását nem javasolja, ellenkezőleg ezek kiegészítését indokolja meg

- ▣ 1945 márc. 22.
- ▣ új agrártörvény max. 50 ha a magántulajdonú földbirtok
- ▣ 1949 márc. 2.: az 50 ha fölötti birtokok kisajátítása
- ▣ székelyföldi kisajátított nagy- és kiosztott kisbirtokok összterülete?

- ▣ *Tulajdonfosztás rendeletekkel:*
- ▣ 1951/111: örökös nélküli, vagy gazdátlan, elhagyott földek, és más javak állami tulajdonba vétele
- ▣ 1950/92; 1952/142; **1953/308**; 1954/ 478; 1955/524;
- ▣ **1953/308**: állami alkalmazottak, kulákok az állam részére
- ▣ MAT: 1953: 2 595 átadási kérés (1150 hivatalnok, 467 munkás, 444 kulák, 227 egyházi int.)
- ▣ átadott terület 15 143,03 ha

- ▣ állami tartalék: kollektív gazd. társulások,
- ▣ Loot. zoo területek
- ▣ 5 ha.-ig kiegészíthették a paraszti kisbirtokot (csak birtokba, de nem tulajdonba)
- ▣ a földek átadása, elhagyása: a föld többé nem központi értékhordozója a paraszti világnak
- ▣ „ a föld meggyűlöltette magát”

- ▣ 1954/ 478, a föld ajándékozásának újbóli szabályozása („az állam javára”)
- ▣ 1959/115: „társadalmi helyzet felülvizsgálása”
- ▣ MAT: 516 kulákgazdaságból közel 9000. ha föld állami tulajdonban

- ▣ *Védekezési stratégiák:*
- ▣ a földparcellák reális kiterjedésének eltitkolása
- ▣ a földek szétíratása családtagok között
- ▣ ajándékozás rokonoknak, bizalmas ismerősöknek
- ▣ átminősítések: kaszálókat – legelőkké
- ▣ földcserék (gyenge minőségű földeket a társulásba)

- ▣ 1962– 1990:
- ▣ a beltelek 15 ár fölötti részét is kisajátították
- ▣ szántók: bérmunka vagy terményrész
- ▣ 15-25-ár „veteményest” osztottak évente (megyén belül is változott a területméret)
- ▣ kaszálókon: harmados később feles részesedés

- ▣ 1990: 18-as földtörvény
- ▣ a földbirtok magántulajdonba vételének két formája:
 - ▣ „ott ahol volt”: szétdarabolt birtokszerkezet
 - ▣ tagosított formában (társadalmi konfliktusok)
- ▣ 1991/36: új szervezeti forma a társas gazdaság

- ▣ közösségi erdőbirtokok visszatulajdonítási folyamatai a kilencvenes évek végétől
- ▣ Az uniós támogatások hatása, következményei